

דרום אפריקה

סקירה כלכלית

יוני 2022

רקע ונתונים כלליים¹

שטח: דרא"פ, 1,219,090 קמ"ר (26 מתוך 254)

ישראל 22,072 קמ"ר (153 מתוך 254)

אוכלוסייה: 60 מיליון

עיר בירה: פרטוריה, קייפטאון, בלומפנטין

משטר: דמוקרטי

ראש ממשלה/נשיא מכהן: סיריל רמפוזה

שפה רשמית: אנגלית

מטבע: ראנד /

16.03 לדולר

גאוגרפיה: דרא"פ גובלת ב-4 מדינות (נמיביה, בוצוואנה, זימבבואה, ואסוטיני) כאשר היא מקיפה את לסוטו. לדרא"פ יש גישה לאוקיינוס האטלנטי וההודי ונתיבי הסחר המרכזיים הם אירופה, ארה"ב ולמזרח. בנוסף דרא"פ מהווה שער כניסה ליבשת להרבה מאוד חברות מחוץ לאפריקה

אינדיקטורים כלכליים מרכזיים לשנת 2021²

ישראל	דרום אפריקה	אינדיקטור
482	418	תמ"ג נומינלי GDP, current prices Billions of U.S. dollars
45,750	14,396	תמ"ג לנפש במונחי PPP Purchasing power parity; international dollars per capita
8.2%	4.9%	שיעור הצמיחה הכלכלית real GDP growth
1.5%	4.5%	שיעור האינפלציה Inflation rate, average consumer prices
4%	35.3%	שיעור האבטלה
35	84	קלות עשיית עסקים דירוג בין 1-190 כאשר ציון נמוך מבטא תוצאה טובה

¹ CIA The World Factbook ,The World Bank

² IMF, The World Bank, World Economic Forum

76.7	62.4	מדד התחרותיות ציון מ- 0-100 100 מבטא את הציון הטוב ביותר
AA-	BB-	דירוג אשראי S&P

רקע כללי / כלכלי

דרא"פ היא מדינה שנמצאת פורום כלכלות 20G למרות שמבחינת תוצר לאומי, התוצר מעט נמוך מהתוצר הכללי של ישראל. החשיבות של המדינה נובעת מכמה סיבות:

1. המדינה נחשבת למפותחת ביותר באפריקה עם תשתיות שמתאימות ברובם לעולם מפותח (כמו לדוג' העובדה שרוב התושבים במדינה, כ-85%, מחוברים לרשת החשמל) וכן עם משאבי טבע גדולים שחשובים לתעשייה העולמית
2. מדינה בעלת כוח פוליטי חזק ביבשת ושותפת סחר גדולה להרבה מדינות באפריקה
3. משמשת כשער כניסה להרבה חברות לאפריקה מכיוון שיותר קל ונוח להתחיל בדרא"פ מאשר במדינות אפריקאיות אחרות
4. מתוך 25 החברות הגדולות באפריקה, 17 מתוכן הן בעלות מטה היושב בדרא"פ ולשאר החברות משרדים מרכזיים אשר נמצאים במדינה.

השלטון במדינה נחשב יחסית יציב בשונה משאר המדינות ביבשת ומי שנמצא בשלטון מאז סיום האפרטהייד היא מפלגתו של מנדלה, ANC.

בדרום אפריקה 9 מחוזות. פרלמנט המחוזות והמושלים נבחרים גם הם בבחירות הארציות. מתוך 9 המחוזות רק הקייפ המערבי לא נמצא תחת שלטון מפלגת השלטון, שכן מפלגת האופוזיציה העיקרית ה (Democratic Alliance) DA שולטת שם.

יחד עם זאת, ישנם מקרים רבים של שחיתות בדרגי ממשל והנשיא הנוכחי, סיריל רמפוזה שמכהן מ-2018, שם לעצמו מטרה עיקרית להילחם בשחיתות על מנת לשפר את המצב הכלכלי בדרא"פ.

התשתית הפיזית כמו גם התשתית המשפטית הינן ברמה גבוהה ומאפשרות מסחר יעיל. דרום אפריקה הינה כיום הכלכלה השלישית בגודלה ביבשת (אחרי מצרים וניגריה אם כי במדידות שונות הסדר משתנה) התכנית הכלכלית של דרום אפריקה מצריכה צמיחת תל"ג של למעלה מ-5% על מנת להילחם באבטלה אולם בפועל בשנים האחרונות הגידול לא עבר את שני האחוזים. מעבר למדד הגייני מהגרועים בעולם, המדינה סובלת מאחוזי אבטלה גבוהים. האבטלה הרשמית נמצאת כיום סביב 30% ובקרב בני נוער למעלה מ-40%, דבר שגורם בין היתר לרמת פשיעה גבוהה.

BEE-BBBEE – (Broad Based Black Economic Empowerment – Black Economic Empowerment) בשל הניסיון לתקן את חלוקת ההון שנוצרה בשל שלטון האפרטהייד נוצר מנגנון לאפליה מתקנת. המנגנון עובר מעת לעת שינויים אבל בבסיסו מדובר במערכת ניקוד המדרגת כל עסק בסולם של בין 1 ל 8 כאשר 1 הוא הציון הטוב ביותר. כל עסק עובר מבדק שנתי במסגרתו נבדקים כל מיני פרמטרים שונים כגון בעלות, עובדים בכירים, פיתוח עובדים, תרומה לקהילה, פיתוח ספקים ושרשרת הרכש. לחברות בעלות דירוג 1 או 2 ניתנת פעמים רבות העדפה במכרזים ממשלתיים. לעיתים רק הן יכולות לגשת ולעיתים הן מקבלות ניקוד עודף. גם עסק שאינו מוכר לממשלה או לגופים ממשלתיים נצרך לניקוד, שכן בשל מדידת שרשרת הרכש יעדיפו

עסקים רבים לקנות מעסק בעל ניקוד טוב, דבר שבתורו עוזר להם בניקוד שלהם. בענפים מסוימים ישנן הגבלות חמורות יותר המצריכות בעלות שחורה. חברת החשמל למשל קונה פחם רק מעסק שהינו יותר מ-50% בבעלות שחורה.

משבר הקורונה העמיק את המשבר הכלכלי במדינה שהייתה במיתון רשמי עוד לפני תחילת הקורונה. כדי לצאת מהמיתון הנשיא הכריז על כמה רפורמות הכוללות הפרטה של חברות ממשלתיות (כמו חברת חשמל וחברת התעופה הלאומית), מלחמה בשחיתות, משיכת השקעות זרות וגישה לשירותי חינוך ובריאות טובים יותר לכלל האוכלוסייה.

דירוג האשראי של המדינה מוגדר נמוך מאוד לפי 3 חברות דירוג האשראי המובילות, דבר המקשה על הכלכלה של דרא"פ לגייס הון חיצוני הנדרש לשיפור המצב הכלכלי. עקב משבר הקורונה לקחה המדינה בפעם הראשונה הלוואה מקרן המטבע, דבר שיקשה על שיפור דירוג האשראי בשנים הקרובות. כלכלנים במדינה צופים שייקח לפחות 3-4 שנים עד שנראה שינוי משמעותי של המצב הכלכלי אם כי כבר עכשיו יש התקדמות קלה במס' רפורמות. בעקבות מצב המלחמה באוקראינה, אינפלציה דוהרת (למרות שדרא"פ חווה אינפלציה נמוכה משל ארה"ב) ועליית מחירי הסחורות, הראנד שהתחזק ב-2020 נחלש מאוד ב-2021 ועומד כרגע על מעל 16 ראנד לדולר. כמו כן, חשוב לציין שמפלגת השלטון, ANC, תקיים את הועידה השנתית שלה בסוף 2022 ובה יבחרו את המועמד לנשיאות. יש חשש שבמידה והמפלגה תבחר מועמד אחר מהנשיא הקיים, הדבר יגרור לעוד נסיגה באמון המשקיעים במדינה שנמוך מלכתחילה מכיוון שהנשיא הנוכחי, למרות ביקורת עליו, כן נפס כמשיהו שמנסה לקדם רפורמות מערביות ופרו שוק חופשי

תעשיות בולטות/ מאפייני הכלכלה המקומית³

נתוני סחר 3 שנים אחורה

שנה	סכום יצוא לעולם במיליארדי דולרים	סכום יבוא מהעולם במיליארדי דולרים	מאזן מסחרי
2021	110.2\$	84\$	26.2\$
2020	85.2\$	68.9\$	16.3\$
2019	89.3\$	88.03\$	1.3\$

שנתפות הסחר הגדולות לשנת 2021

יצוא

³ הלמ"ס, Un Comtrade

מאזן מסחרי במיליארדי דולרים	אחוז מסך היצוא של המדינה	יצוא במיליארדי דולרים	
6.6\$	11%	13.1\$	ארה"ב
-4.2\$	9.4%	10.4\$	גרמניה
0.7\$	12.27%	13.5\$	סין
1.8\$	7.4%	8.2\$	יפן
-0.5\$	7.3%	8.1\$	אנגליה

מוצרי היצוא העיקריים הם: זהב, פלטינום, מינרלים, יהלומים וציוד מכני

יבוא

מאזן מסחרי במיליארדי דולרים	אחוז מסך היבוא של המדינה	יבוא במיליארדי דולרים	
6.6\$	7.7%	6.5\$	ארה"ב
-8.8\$	22%	19.2\$	סין
8.5\$	2.2%	1.9\$	גרמניה
-1.17\$	6.3%	5.3\$	הודו
-3.7\$	4.8%	4.09\$	ערב הסעודית

מוצרי היבוא העיקריים הם: ציוד מכני, כימיקלים, נפט, ציוד מדעי ומוצרי מזון

חברות גדולות ומרכזיות בדרום אפריקה

Naspers - חברת אחזקות שמחזיקה כ-30% מ Tencent, הקונגלומרט הסיני, וכן בעסקי עיתונות, שירותי און ליין ונדל"ן בדרא"פ.

Standard Bank - הבנק הגדול ביבשת, מעסיק מעל 50 אלף עובדים ובעל סניפים באפריקה ואירופה.

Anglo American - חברת הכרייה הגדולה במדינה ובין הגדולות בעולם, עם פעילות בתחום הזהב, פלטינום, פחם, ניקל, נחושת ועוד. לחברה יש מעל 90 אלף עובדים עם אופרציה באפריקה, אוסטרליה, צפון ודרום אמריקה.

Vodacom - חברת הטלקום הגדולה במדינה, חלק מוודפון העולמית ופעילה ב-32 מדינות באפריקה

Sanlam – קבוצת אחזקות שמחזיקה את חברת הביטוח הגדולה במדינה (Santam), כ-25% נתח שוק) ועוד מס' גופים ושירותים פיננסיים. פעילה באפריקה, אירופה, ארה"ב, אסיה ועוד ארצות

Shoprite – רשת ריטייל המזון הגדולה בדרא"פ. פעילה ב-15 מדינות ביבשת ומעסיקה מעל 140 אלף עובדים בכ-3000 חנויות

חשוב לשים לב! – במידה והדוח מועבר לגורמים שאינם עובדי המשרד יש להסיר את החלק הזה

סקטורים מרכזיים בכלכלה

חקלאות – ענף החקלאות אחראי על 3% מהתמ"ג ו-10%-5 מכוח העבודה. גידולים עיקריים: ענבים, הדרים, תירס, דגנים ועוד. דרא"פ מובילה עולמית בייצוא של הדרים, ענבים ויין, ותחום החקלאות בה מורכב משילוב של חקלאי ענק מוטי ייצוא לחקלאים קטנים ובינוניים. הממשלה שמה דגש חזק על סקטור זה בעיקר מול חקלאים קטנים מתוך הבנה שיש פוטנציאל תעסוקתי רב בסקטור.

מים ואנרגיה - אחד הסקטורים המורכבים והמסובכים לפעילות במדינה. לרוב, מחייב פעילות עם שותף מקומי עם דירוג BEE גבוה. ישנה מעורבות בתחום המים ברמת הממשלתית, מחוזית ומוניציפלית. חברת החשמל המקומית (ESKOM) שולטת בכל שרשרת החשמל במדינה (ייצור, הולכה והפצה). הרבה חברות תעשייתיות, כגון מכרות וחברות מזון ומשקאות, שמות היום יותר דגש על פתרונות מים ואנרגיה שיעזרו להן להיות יותר עצמאיות ויעילות.

ציוד רפואי ובריאות דיגיטלית - שוק הציוד הרפואי בדרא"פ מוערך ב-1.5 מיליארד דולר כאשר רק 2000 מיליון מתוכו מיוצר באופן מקומי. שוק הבריאות מחולק ל-80% ציבורי ו-20% פרטי אך מבחינת חלוקת הוצאות, זה 50% בין הציבורי והפרטי. ישנה רגולציה כבדה בתחום הציוד הרפואי שבד"כ נותנת עדיפות למוצרים מאושרי FDA או CE. קבלת החלטות להכנסה של ציוד רפואי היא מורכבת וכוללת מערכת של מס' מקבלי החלטות כגון בתי חולים, רופאים, חברות ביטוח ומפיצים. ישנו פוטנציאל רב לבריאות דיגיטלית במיוחד עקב מצב הקורונה שהכריח את בתי החולים והרופאים למצוא פתרונות דיגיטליים במיוחד בתחומי, טלמדיסין, EMR, Wearables, דיאגנוסטיקה.

היי טק (פינטק, סייבר, ICT) - מערכת הבנקאות והביטוח הינה מערכת מפותחת ויציבה עם פתרונות מתקדמים, יחד עם זאת עדיין יש מקום לשיפור בתחומי התשתיות וטכנולוגיות הקצה. דרא"פ נחשבת לאחת המדינות המותקפות ביותר בתחום הסייבר ולכן ישנה פעילות ערה של הרבה חברות סייבר מקומיות ובינלאומיות. חברות IT ואינטגרטורים משמשים כנק' כניסה לפרויקטים טכנולוגיים בדרא"פ וכן הרבה משירותי IT ביבשת מסופקים (במיוחד באפריקה הדרומית) ע"י חברות דרום אפריקאיות. ישנן 4 מפעילות סלולר גדולות שפעילות במדינה – המפעילות גם אחראיות על הקמה ופריסה של תשתיות ולאחרונה יש כניסה של שחקני סלולר לתחומים חדשים כגון: חקלאות, תשלומים, ביטוח, חינוך ורפואה מרחוק

מכרות - הפעילות הכלכלית בדרום אפריקה התרכזה בעבר בפעילויות כרייה, השירותים והאספקה הנלווים שלה. הבורסה לניירות ערך של המדינה ביוהנסבורג הוקמה בשנת 1887, עשור לאחר שהתגלו היהלומים הראשונים על גדות נהר האורנג', וכמעט במקביל לבהלת הזהב בעולם.

במובנים רבים, הנוף הפוליטי, החברתי והכלכלי של דרום אפריקה נשלט על ידי כרייה, בהתחשב בכך שבמשך שנים כה רבות, המגזר היה עמוד התווך של כלכלת דרום אפריקה. למרות שזהב, היהלומים, פלטינה ופחם הם המוכרים ביותר מבין המינרלים והמתכות שנכרו, דרום אפריקה מארחת גם כרום, ונדיום, טיטניום ועוד מספר מינרלים נוספים. למרות ירידה בענף המכרות בדרא"פ בשנים האחרונות זהו עדיין אחד מעמודי התווך של הכלכלה הדרום אפריקאית (15% מהתמ"ג ומעל מיליון מועסקים) ואחד הגורמים שהצילו את דרא"פ מהדרדרות כלכלית בתקופת הקורונה עקב עליית מחירי הסחורות בשנה האחרונה. ניכר שיש גם שינוי בתפיסה של המכרות לחדשנות. אם בעבר, עיקר השיח של המכרות בנושא חדשנות היה בנושאי מים ואנרגיה, היום הם מדברים גם על נושאים של אוטומציה בטיחות ונהיגה אוטונומית.

אחד המכשולים העקריים בתחום המכרות הוא הרגולציה הממשלתית שמשנתנה חדשות לבקרים. חוסר בהירות רגולטורית זה גורם להרבה חברות, מקומיות וזרות, לוותר על תהליך של פתיחת מכרות חדשים דבר שמעמיד בסימן שאלה את העתיד של תחום המכרות בדרא"פ. בכל מקרה, בשנים הקרובות לא נראה שתהיה האטה אלא אפילו להפך ייצור מוגבר של סחורות עקב הביקוש העולמי הגואה.

הסכמי בילטרליים משמעותיים של דרום אפריקה עם יתר מדינות העולם

גוש סחר : SADC (Southern Africa , SACU (Southern African Customs Unions
Development Community)

ארגונים בינ"ל :

- OECD : לא

- WTO : כן מ 1 בינואר 1995

מדינות שאיתן ל דרום אפריקה יש הסכם סחר :

USA (via AGOA) ,EU, MERCOSUR

יוזמות מרכזיות של ממשלת דרום אפריקה בשנתיים האחרונות

1. הממשל התחיל ברפורמה להפרטה של מספר חברות ממשלתיות שנמצאות בגירעונות כבדים ובמיוחד הדבר נוגע לחברת החשמל הממשלתית (אסקום) שנמצאת בגרעון של למעלה מ40 מיליארד דולר (למעלה מ10% מהתוצר הכללי). הכוונה היא להפריט את אסקום ל3 חברות של הולכה, אספקה וחלוקה. כמו כן ישנם מגעים מתקדמים להפרטה של חברת התעופה הלאומית (SAA) שגם נמצאת בגירעונות כבדים.
2. עקב הקורונה הנשיא הכריז לפני מס' חודשים על תוכנית תמריצים בשווי של 500 מיליארד ראנד שמורכבת מהלוואות ומענקים לעסקים ומובטלים על מנת לסייע למשק לעבור את המשבר הנוכחי.

3. ישנו דיון ער על רפורמה בתחום הקרקעות במדינה שיכול להגיע גם עד להפקעה של אדמות ללא פיצוי, דבר שיכול לגרום נזק תדמיתי וכלכלי רחב, אך עדיין לא נעשו צעדים משמעותיים וחוקיקתיים בנושא אם כי מומלץ לעקוב.

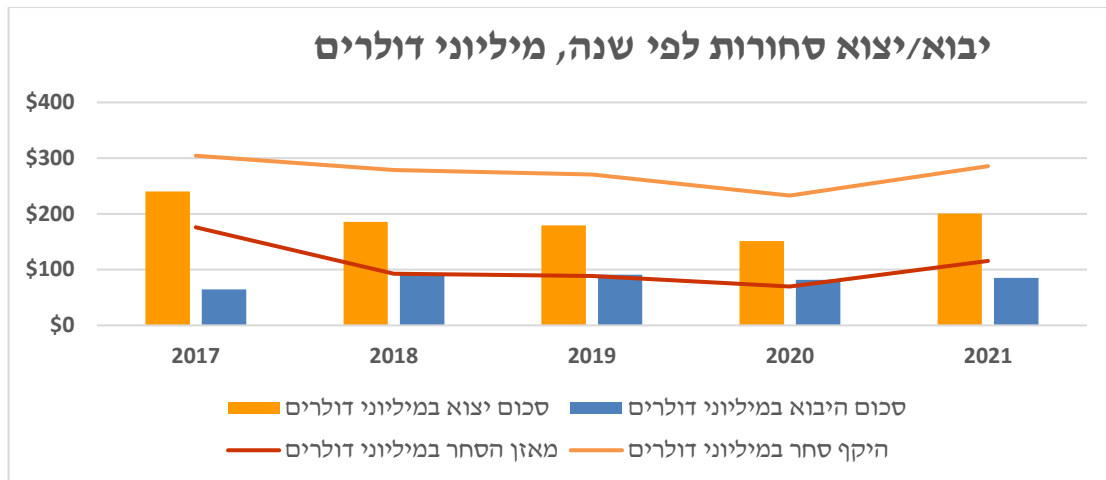
יחסי סחר ישראל – דרום אפריקה

היחסים הדיפלומטיים של ישראל עם דרא"פ אינם טובים ומפלגת השלטון יוצאת באופן גלוי נגד מדיניות ישראל באופן תדיר בשנים האחרונות. יחד עם זאת, להערכתנו, אין השפעה רבה בתחום הכלכלי ובסופו של דבר אם לחברה ישראלית יש מוצר או טכנולוגיה אשר מתאימים לשוק, העסקה תתבצע. לעומת זאת, ברמת הממשל יכולות להיות לזה השפעות, במיוחד בהקשר של עבודה בפרויקטים ממשלתיים, אך בכל מקרה נדרש שותף מקומי בפרונט על מנת לעבוד בפרויקטים מסוג זה.

ישנן עשרות חברות ישראליות בדרא"פ כאשר רובן מחזיקות נציגות מקומית ומיעוטן עם סניף פיזי במדינה.

אנחנו רואים מגמה שדי דומה להרבה מדינות בעולם בה היצוא של סחורות מישראל (ללא יהלומים) נחלש עם השנים ואילו בתחום השירותים הייצוא מתחזק. כמו כן, היחלשות הראנד בשנים מסוימות גורמת לסחר בדולרים להראות נמוך יותר למרות שהייצוא במטבע המקומי בראנדים עלה.

שנה	סכום יצוא במיליוני דולרים	אחוז היצוא מתוך סך היצוא הישראלי	סכום היבוא במיליוני דולרים	אחוז היבוא מתוך סך היבוא הישראלי	היקף סחר במיליוני דולרים
2017	\$240	0.52%	\$64	0.10%	\$304
2018	\$186	0.39%	\$93	0.13%	\$279
2019	\$179	0.38%	\$91	0.13%	\$270
2020	\$151	0.34%	\$82	0.12%	\$233
2021	\$201	0.39%	\$85	0.10%	\$286

חברות ישראליות מרכזיות שפועלות בדרום אפריקה:

תחום החקלאות הוא התחום הגדול ביותר של חברות ישראליות ופעילות בו חברות מרמת טיפול בגידולים החקלאיים כמו לדוגמא חברה שמגדלת אפרסמונים ומייצאת לכל העולם עד רמת הטכנולוגיה של חברות כמו: נטפים, חיפה כימיקלים, אדמה, מצרפס, ברמד, הזרע ועוד

תחום התוכנה ותקשורת הוא התחום השני בגודלו לחברות ישראליות עם חברות כגון, ראד, ראדוור, אמדוקס, מלאנקוס, סייבריזון ועוד

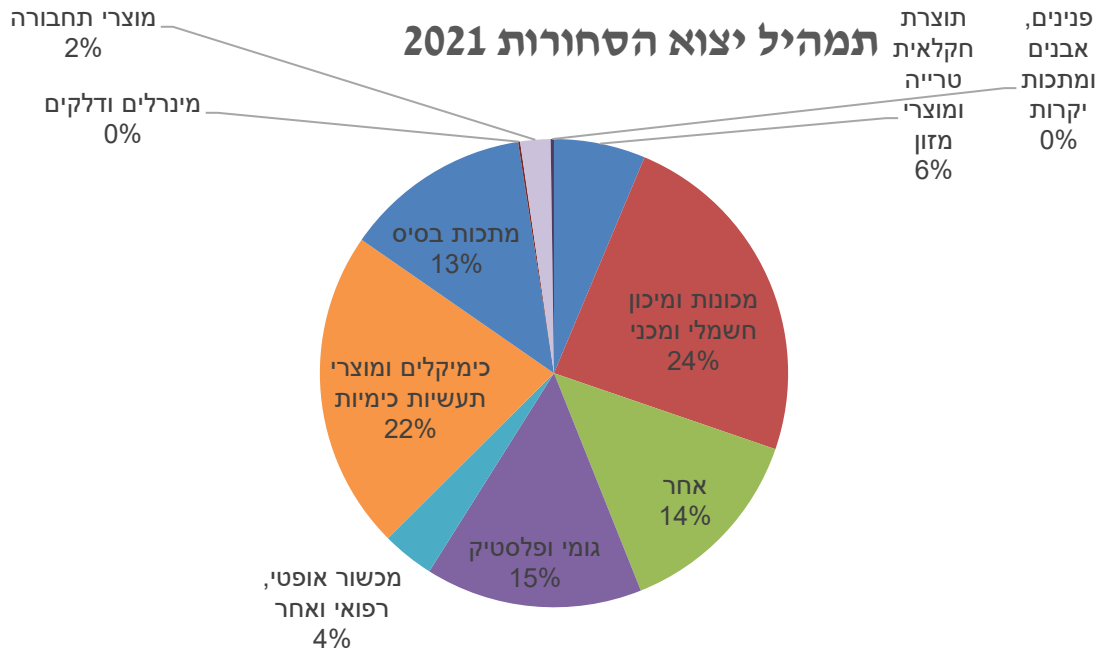
כמו כן, ישנם כמה מפעלי תעשייה מסורתית כמו ישקר, אבן קיסר, גדיב כימיקלים וכן תעשיית פלסטיק כמו פלסאון פלרם, נילית ועוד

סקטורים עיקריים⁴

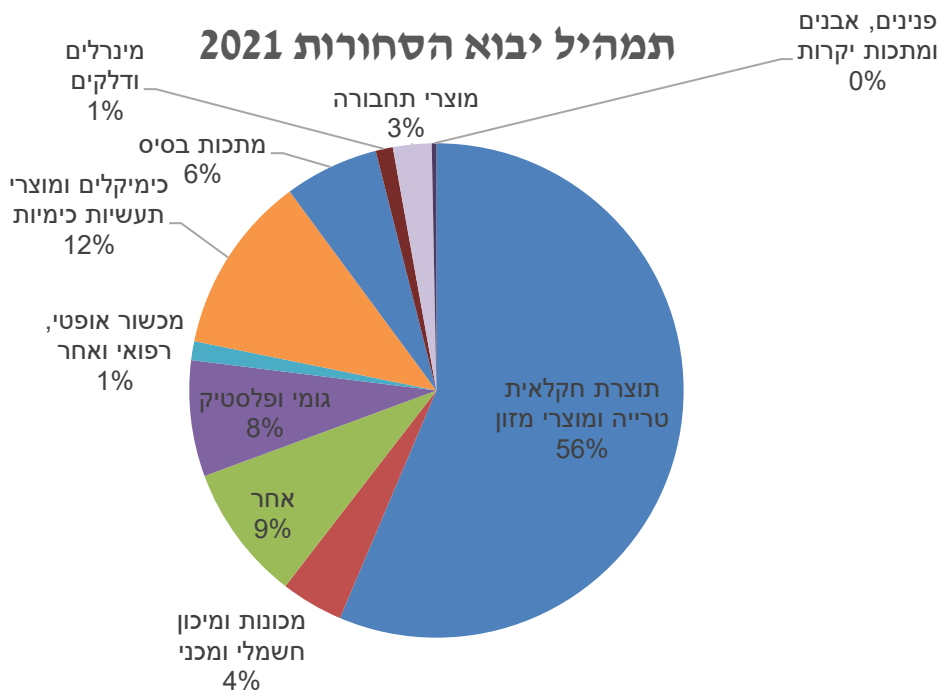
⁴ הלמ"ס

תמהיל יצוא הסחורות 2021

תמהיל יבוא הסחורות 2021

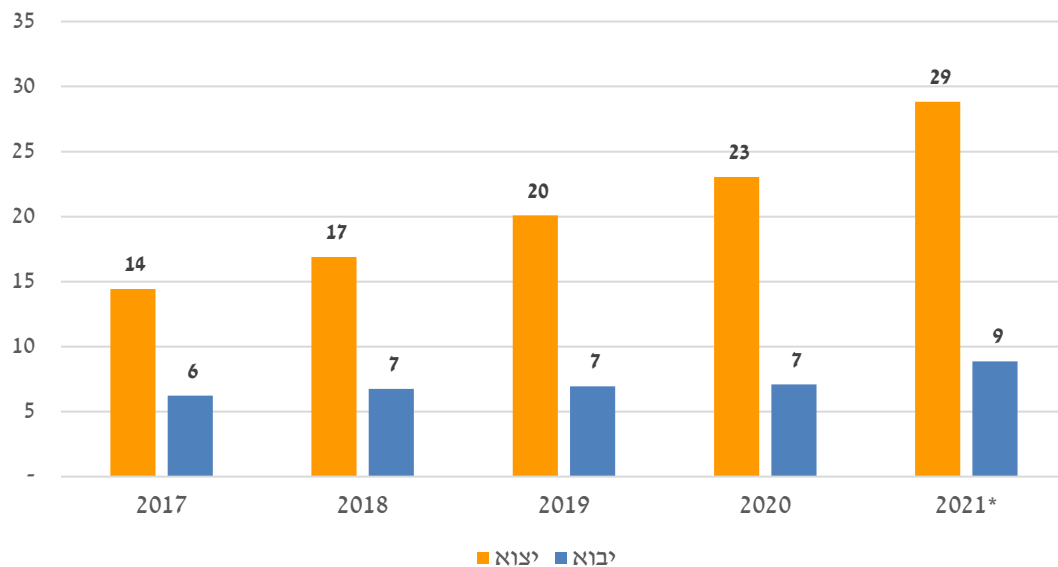
הסכמי סחר הדדיים בין ישראל ודרום אפריקה:

שם ההסכם	שנת חתימה על ההסכם	האם ההסכם בתוקף?
אמנה למניעת כפל מס	1980	כן

נתוני סחר בשירותים

שנה	2017	2018	2019	2020	2021
יצוא	14	17	20	23	29
יבוא	6	7	7	7	9

סחר בשירותים עסקיים, מיליוני דולרים

השקעות של חברות מדרום אפריקה במשק הישראלי

- חברת הכרייה Exxaro השקיעה 3 מיליון דולר ב Curepipe
- Standard Bank השקיע במספר חברות פינטק ישראליות
- תאגיד המדיה Naspers, השקיע ב Similar Web and PayU
- משקיע פרטי השקיע מספר מיליוני דולרים בחברת אגטק Fruitspec
- ל Ourcrowd לא מעט משקיעים דרום אפריקנים רשומים
- בנק Nedbank השקיע בחברת רחפנים ישראלית
- חברה שמפתחת טכנולוגיות בתחום התיירות קיבלה השקעה ממשקיעים מקומיים לפתוח מרכז בדרא"פ

תובנות נספח / מלל חופשי

דרום אפריקה היא עדיין שותפת סחר חשובה לישראל ולמעשה השותפה הגדולה ביותר באפריקה (כ-30% מסך הייצוא ליבשת) ומהווה שער כניסה ליבשת אפריקה להרבה חברות ישראליות, עקב העובדה שנוח יותר לעבוד בדרא"פ. השוק הפרטי והפיננסי עובד בצורה מסודרת וישנה קהילה יהודית גדולה יחסית וחזקה שיכולה לסייע בהגעה לגורמים רלוונטיים במקרה הצורך. הרבה חברות ישראליות אשר יגיעו לדרא"פ, במיוחד בתחום הטכנולוגי, יצטרכו להתאים את עצמן הן במודל העסקי והן במחיר אבל בסופו של דבר השינוי הזה יקנה להן יתרון בעבודה בשווקים מתפתחים ולא רק באפריקה אלא גם במקומות נוספים בעולם. קצב עשיית העסקים הוא איטי ולוקח זמן עד שמבססים אמון ליצירת עסקאות אבל ברגע שמגיעים לנקודה הזו, הלקוחות הדרום אפריקאים הם לקוחות טובים שימשיכו לצעוד עם החברה הישראלית כל עוד היא תמשיך לספק את הסחורה. ישנם כמה סקטורים שבהם דרא"פ נחשבת לשוק גדול בפני עצמו בעיקר בתחומי החקלאות, תקשורת, סייבר ומכרות ואלו הם תחומים שחברות ישראליות יכולות לשים דגש על דרא"פ ולבסס בה פעילות משמעותית. סקטורים משניים כגון פינטק, ציוד רפואי, מים ואנרגיה הם למעשה שוקי ביניים בין עולם מפותח ומתפתח אשר מצריכים שותף מקומי חזק ומודל עסקי מותאם על מנת לצמוח ולשגשג במדינה. הנספחות הכלכלית בדרא"פ תשמח לסייע לכל חברה ישראלית שתהיה מעוניינת לקדם עסקים במדינה.